

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و اعتماد بر این که عالم محضر خداست و بهاره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، ماد انشویان و اعضاء هیات علمی و واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تعهد می کنیم:

- ۱- اصل برائت: التزام بر برائت جویی از هر گونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به مثابه های غیر علمی می آلائند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هر گونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجسیرات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و انشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بهکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از هر گونه حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام بر رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هر گونه پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بهکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده هنر و معماری / گروه نمایش

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (MA)

گرایش :

کارگردانی

عنوان:

دریافت مولفه‌های اجرای پست مدرنیستی در آثار رومنو کاستولوچی

استاد راهنما :

جناب آقای محمدرضا خاکی

استاد مشاور :

سرکار خانم منیژه محامدی

پژوهشگر:

توران شیخ بگلو

زمستان ۱۳۹۰

تقدیم بہ

آرتین، آتیلا و تامیلای نازنینم

باساس فراوان

استاد امیر ڈاکام

تعهدنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب **توران شیخ بگلو** دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجوی

۸۷۰۸۵۱۴۷۹۲۰۰ در رشته **کارگردانی** که در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۲۰

از پایان نامه خود تحت عنوان: **دریافت مولفه‌های اجرای پست مدرنیستی در آثار رومنو کاستولوچی** دفاع نمودم.

بدینوسیله متعهد می‌شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه‌های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده‌ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی هم سطح، پایین تر یا بالاتر در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدارک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: **توران شیخ بگلو**

تاریخ و امضا

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۰/۱۱/۲۰

دانشجوی کارشناسی ارشد **توران شیخ بگلو** از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۷
به حروف **هفده تمام** و با درجه **بسیار خوب** مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول کلیات پژوهش
۲-۱-۱	مقدمه.....
۳-۱-۲	بیان مسئله.....
۴-۱-۳	پیشینه تحقیق.....
۴-۱-۴	اهداف تحقیق.....
۵-۱-۵	پرسشهای تحقیق.....
۵-۱-۶	روش تحقیق.....
	فصل دوم مدرن چیست و پست مدرن کدام است؟
۸-۲-۱	مقدمه.....
۹-۲-۲	معنی و مفهوم واژه مدرنیته.....
۱۲-۲-۳	علل و عوامل شکل گیری مدرنیته.....
۱۳-۲-۴	ویژگی های برجسته مدرنیته.....
۱۶-۲-۵	مدرنیسم هنری.....
۱۷-۲-۶	نقد مدرنیسم.....
۱۷-۲-۷	چهارچوب کلی اندیشه پست مدرن.....
۱۹-۲-۸	مفهوم پست مدرنیسم.....
۲۳-۲-۹	ویژگی های پست مدرنیسم.....
۲۳-۲-۹-۱	شک گرایی درباره فرا روایت ها یا روایت های کلان.....
۲۴-۲-۹-۲	تأکید بر انگاره های متضاد.....

۲۵	۳-۹-۲ نگرش به زبان.....
۲۵	۴-۹-۲ کثرت گرایی و مخالفت با هرگونه وحدت گرایی.....
۲۶	۱۰-۲ واژگان پست مدرنیسم.....
۳۰	۱۱-۲ هنر پست مدرن.....
۳۱	۱۲-۲ نتیجه گیری و جمع بندی.....

فصل سوم تئاتر پست مدرن

۳۵	۱-۳ مقدمه.....
۳۷	۲-۳ ریشه های تئاتر پست مدرن.....
۴۲	۳-۳ شاخصه های تئاتر پست مدرن.....
۴۵	۳-۳-۱ انگاهی تازه به تماشاگر.....
۴۸	۳-۳-۲ تئاتر آوانگارد و نشانه شناسی.....
۴۹	۳-۳-۳ تئاتر آیینی.....
۵۰	۳-۳-۴ مراسم و تئاتر دراماتیک.....
۵۲	۳-۴ تئاتر شقاوت.....
۵۲	۳-۴-۱ بیانیه.....
۵۳	۳-۴-۲ درونمایه ها.....
۵۴	۳-۴-۳ نمایش.....
۵۴	۳-۴-۴ آلات موسیقی.....
۵۴	۳-۴-۵ زبان صحنه.....
۵۵	۳-۴-۶ مسائل روز.....
۵۶	۳-۴-۷ آثار.....
۵۶	۳-۴-۸ بازیگر.....
۵۶	۳-۴-۹ تفسیر.....

۵۶.....	۳-۵ طبقه بندی تئاتر پست مدرن.....
۵۹.....	۳-۶ ویژگی های کارکرد تئاتری مرسوم به «پست مدرن».....
۶۱.....	۳-۶-۱ کارگردانی.....
۶۶.....	۳-۶-۲ عناصر دیداری و شنیداری در تئاتر پست مدرن.....
۷۳.....	۳-۶-۳ پرفورمنس.....
۷۶.....	۳-۶-۴ وانمایی (نشان دادن) OSTENSION.....
۷۶.....	۳-۷ جمع بندی و نتیجه گیری.....

فصل چهارم معرفی کاستولوچی

۸۰.....	۴-۱ مقدمه.....
۸۱.....	۴-۲ معرفی کاستولوچی.....
۸۲.....	۴-۳ آواز نو.....
۸۳.....	۴-۴ سیستم، کارکردها و نقش های یک تراژدی طلایی.....
۸۸.....	۴-۵ بررسی فضا.....
۸۸.....	۴-۵-۱ اتاق طلایی.....
۸۹.....	۴-۵-۲ اتاق مرمر.....
۸۹.....	۴-۵-۳ تابلوهای رنگی.....
۸۹.....	۴-۵-۴ پرده ها و دیافراگم ها.....
۹۰.....	۴-۵-۵ اولین حرکت، زمان فرمها.....
۹۲.....	۴-۶ دومین حرکت، فرمهای زمان.....
۹۲.....	۴-۷ بررسی قانونها.....
۹۲.....	۴-۷-۱ قانون BIOS.....
۹۳.....	۴-۷-۱-۱ وضعیت استثناء.....
۹۳.....	۴-۷-۲ قانون پدر.....

۳-۷-۴ قانون تاریخ ۹۵

۱-۳-۷-۴ وضعیت استثناء ۹۵

۸-۴ بررسی وجود مادر ۹۶

۹-۴ بررسی کمکی ها ۹۸

۱۰-۴ بررسی عنصر کوچک کردن ۱۰۰

فصل پنجم نتیجه گیری

۱-۵ نتیجه گیری ۱۰۴

منابع ۱۰۸

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱ مقدمه

در چند سال اخیر یکی از دغدغه‌ها و درگیری‌های ذهنی دانشجویان مخصوصاً در مقطع تحصیلات تکمیلی، ارتباط علمی با محافل اروپایی و آمریکایی برای تبادل اطلاعات است، ایجاد نوعی ارتباط که بتواند خلاءهای موجود بین مجامع علمی داخلی و خارج را پر کند.

اگر چه با وجود گسترش اینترنت و همچنین کتابخانه‌های مجازی بسیاری از مشکلات ارتباطی بین مجامع علمی در حوزه‌های مختلف و ارتباط با دنیای بیرون برای ما حل شده است، اما تئاتر و آثارهای روی کاغذ یا تصاویر اینترنتی نیست، بلکه تئاتر با موجود زنده‌ایی به نام بازیگر، فضا، مخاطب و ... دیگر تعریف می‌شود، و بالاتر از اینها فکر و اندیشه و ایدئولوژی و فلسفه‌ایی که در پس هر اجرا تئاتر وجود دارد.

متأسفانه در کشور ما، علی‌رغم رفت و آمد و شرکت اساتید در انواع جشنواره و ... دستاوردها و نتایج و مباحث و موضوعات مطرح در این همایش‌ها را به دانشجویان و اهالی تئاتر منتقل نمی‌کنند.

برخی از هنرمندان و اساتید و مدیران در سفرهای مختلف اعم از ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر و تخصصی‌تر و یا شرکت در فستیوال‌های جهانی، اگر شاهد کارگردانی خاص یا سبک و شیوه خاصی می‌شوند، آن را چون دست آوردی برای خودشان در نظر می‌گیرند و چون گوهری گران بها در صندوقچه‌های خود حفظ می‌کنند و به جای تکثیر علم و ارائه اطلاعات آن به محافل آکادمیک، شروع به کپی سازی ظاهری از اجراهای آنها می‌نمایند و به عنوان تجربه‌های خودشان یاد می‌کنند و اگر فیلم ویدئویی یا کتابی هم به دستشان برسد در کتابخانه شخصی خویش نگه‌داری می‌نمایند.

در چند سال اخیر، با دیدن برخی اجراها، تصمیم گرفتم تا ریشه چنین گرایشی را از دیدگاه کارگردانان مطرح کشورمان پیدا کنم، حتی تعداد زیاد این نوع صحنه پردازی، کارگردانی و بازیگری پیروی از یک تحول در آن سوی مرزها و از سوی کشورهای بود که صاحب سبک و دارای نظریه پردازان تئاتر در طی قرن‌ها بودند و نمی‌توانست از ذهن یک کارگردان ایرانی بدون ارتباط و مطالعه و بدون دنباله روی از یک جریان هنری باشد.

۱-۲ بیان مسئله

تئاتر، که یک هنر عملی و اجرایی است، موضوع پست‌مدرنیسم است و می‌تواند مستقیماً و به طور عملی درک شود. نمایش پست‌مدرن مستقیماً از تئاتر ضد رئالیستی سرچشمه می‌گیرد، ولی بر خلاف بیشتر تئاترهای غیر رئالیستی و ضد رئالیستی، فقط به مقدار کمی از رفتار مدرنیسم یا مثبت‌گرایی اجتماعی آن برخوردار است. در حالی که سمبولیستها و سوررئالیستها به منظور عیان کردن حقایق دنیای درون تلاش می‌کردند و هدف اصلی‌شان بیان و آشکار کردن سطح بالاتری از واقعیت بود و در حالی که تئاتر اپیک برشت تلاش بر آن بود که دنیا را تغییر یا نجات بدهد، تا به یک جامعه والاتر دست بیابد، هیچ‌کدام از این اهداف مورد نظر هنر و تئاتر پست‌مدرن نیست، یعنی اینکه در این نوع تئاتر، نشان دادن سطح بالاتری از واقعیت و یا به تصویر کشیدن جامعه‌ای آرمانی (بدون تناقض و تضاد) مورد نظر نیست. بنابراین، یک نویسنده یا کارگردان پست‌مدرن، احتمالاً، بیشتر به بیان و مطرح کردن، نداشتن تداوم واقعیتی که مشاهده می‌کند می‌پردازد تا به تلاش کردن برای یافتن سنتز، نتیجه و یا معنایی خاص. هنر پست‌مدرن، به طور کلی، اتفاقی بودن و متفاوت و متضاد بودن واقعیت‌های گوناگون در کنار هم را جشن می‌گیرد و اساس خود را، نه بر منطق و قراردادهای، بلکه بر عامل سورپرایز و شوک حاصل از بی‌ارتباطی‌ها قرار می‌دهد.

تئاتر نو بیش از ۴۰ سال است که با نمایشنامه نویسی شروع شده است و تقریباً بیست سال از حضور مداوم این نوع اجراها در انواع تماشاخانه‌های کشورهای صاحب سبک می‌گذرد، اما کلمه تئاتر نو با

کلماتی چون تئاتر پست مدرن در ایران واژه‌هایی با قدمت خیلی کمتر از ۴۰ سال را در ایران تداعی می‌کند، همچنین با توجه به اهمیت تاثیر جریان‌های مدرن و پست مدرن در تئاتر معاصر در نوع اجراها و تحولات در متون نمایشی لزوم تحقیق و پژوهش در این مقوله احساس می‌شود. همچنین به علت عدم آشنایی عمیق هنرمندان و دانشجویان از تحولات معاصر و تقلید ظاهری از این جریان‌ها و همچنین احساس خلاء دانش و فقدان منابع مطالعاتی موجب شد تا انتخاب یکی از کارگردانان صاحب سبک به عنوان نمونه مطالعاتی خاص (Romeo castulcci)، در مورد جریان پست مدرن در کارگردانی امروز تئاتر اروپا به تحقیق و پژوهش بپردازم.

۱-۳ پیشینه تحقیق

علی‌رغم اهمیت موضوع و زیربنایی بودن بحث تاثیرات جریان‌های مدرن و پست مدرن تئاتر معاصر، مطالعات علمی و دقیقی در کشورمان صورت نگرفته است. لازم است با توجه به اهمیت بررسی شیوه‌های اجرایی در تئاتر معاصر اروپا (به عنوان جایگاه تئاتری حائز اهمیت دنیا)؛ و ضرورت شناخت و بررسی روش‌ها و شیوه‌های جدید در کشور نگاه‌های علمی، پژوهشی و روشمند نسبت به این موضوع داشته باشیم.

در این رابطه؛ رومئو کاستولوچی کارگردان ایتالیایی تاثیر گذار و صاحب سبک را به عنوان نمونه مطالعاتی که تاکنون هیچ کتاب و مقاله قابل استنادی درباره‌ی نوع سبک و شیوه اجرایی او در کشور موجود نیست، مورد بررسی و مذاقه قرار گرفته است.

۱-۴ اهداف تحقیق

۱- مهمترین هدف دانشجو بررسی مولفه‌ها و شاخصه‌های سبک‌های اجرایی در تئاتر معاصر به ویژه در تئاتر تجربی و تئاتر پست مدرن است.

۱-۵ پرسش‌های تحقیق

- ۱- مهمترین ویژگی‌های دوران پست مدرن کدام است؟
- ۲- مهمترین ریشه‌های تئاتر پست مدرن کدام است؟
- ۳- مهمترین ویژگی‌ها و خصوصیات تئاتر پست مدرن چیست؟
- ۴- مفهوم تراژدی درون‌زا در آثار کاستولوچی چیست؟

۱-۶ روش تحقیق

زمانی می‌توان به یک پژوهش اعتماد کرد و از نتایج آن استفاده کرد یا به دیگر جوامع تعمیم داد، که پژوهش منطبق با اصول علمی و روش‌ها مشخص و مستند انجام شده باشد. تحقیقات از نظر کاربرد به چهار دسته تقسیم می‌شوند:

- ۱- تحقیق بنیادی: پژوهش یا تحقیقی است که است که به کشف ماهیت اشیاء پدیده‌ها و روابط بین متغیرها، اصول، قوانین و ساخت یا آزمایش تئوری‌ها و نظریه‌ها می‌پردازد و به توسعه مرزهای دانش رشته علمی کمک می‌نماید.
- ۲- تحقیق نظری: نوعی پژوهش بنیادی است و از روشهای استدلال و تحلیل عقلانی استفاده می‌کند و بر پایه مطالعات کتابخانه‌ای انجام می‌شود.
- ۳- تحقیق کاربردی: پژوهشی است که با استفاده از نتایج تحقیقات بنیادی به منظور بهبود و به کمال رساندن رفتارها، روشها، ابزارها، وسایل، تولیدات، ساختارها و الگوهای مورد استفاده جوامع انسانی انجام می‌شود.
- ۴- تحقیق عملی: پژوهشی است که با استفاده از نتایج تحقیقات بنیادی و با هدف رفع مسائل و مشکلات جوامع انسانی انجام می‌شود.

این پژوهش از نوع تحقیقات نظری است و شرکت‌ها و موسساتی که در امر تئاتر فعالیت می‌کنند از نتایج و پیشنهادهای آن استفاده کنند.

روش تحقیق در این پژوهش اسنادی و کتابخانه‌ای است به این صورت که محقق در ابتدا منابع، کتاب‌ها، مقالات و پژوهش‌ها موجود را مورد بررسی قرار می‌دهد، سپس پس از جمع‌آوری و فیش برداری از آنها به جمع‌بندی و تحلیل آنها پرداخته است.

فصل دوم

مدرن چیست و پست مدرن کدام است؟

۲-۱ مقدمه

شواهدی در دست است که دنیا در حال شکستن پارادایم مدرنیسم است. الگوهای قدرت کمتر از گذشته سخت و ثابت اند؛ فناوری های جدید در حال ظهورند؛ صنایع جدیدی در حال رونق گرفتن هستند؛ فرهنگ های تازه خلق می شوند؛ قدرتهای سیاسی جدید پا می گیرند؛ و همه این تغییرات با سرعتی باور نکردنی پیش می روند. هیچ کس نمی تواند واقعاً پیش بینی کند که در دهه آینده چه اتفاقاتی رخ خواهد داد. اما آن چه که از شواهد بر می آید جایگزینی پست مدرنیسم به جای مدرنیسم است. «پست مدرنیسم جنبشی فکری- فرهنگی است که بر تمامی مناسبات بشر مدرن تأثیر گذاشته است. آغاز این جریان به زعم لیوتار، یکی از پیشگامان این جنبش، به دهه ی ۵۰ قرن بیستم بر می-گردد؛ هر چند بسیاری تاریخ آن را به کمی عقب تر، اواخر قرن نوزدهم و تفکرات نیچه ارجاع می دهند؛ زمانی که نیچه با به چالش کشیدن عقلانیت روشنگری و ترویج نوعی خرد گریزی به نقد از مدرنیته پرداخت.» (حقیقی، ۱۳۸۱، ۲۵ - ۲۶). «پس از آن بود که وقتی مارتین هیدگر، نیچه را مجدداً احیا کرد، راهی جدید برای تحلیل و نقد از بیرون مدرنیته گشوده شد. مسیری که با تلاش های فیلسوفان جوان و پسا ساختار گرای فرانسوی نظیر میشل فوکو، ژاک دریدا و ژان فرانسوا لیوتار جنبش پست مدرنیسم را شکل دادند. این فیلسوفان، در زمینه ای که نیچه، هایدگر و تا حدی، ویتگنشتاین متأخر فراهم کردند، به بازخوانی و نقد دیدگاه های ساختارگرایی چون فردینان دوسوسور، لئو اشتروس و لوی آلتوسر پرداختند.» (کهن، ۱۳۸۱، ۷).

پسامدرنیسم، از سوی اندیشمندان، گاه به عنوان شورشی علیه مدرنیسم و گاه فرجام محتوم مدرنیسم به شمار می رود، لذا عده ای از این مفهوم فراگیر، مثبت و عده ای نیز منفی یاد کرده اند. مدرنیته که پس

از تحولات قرون وسطی و رنسانس در عصر روشنگری پدیدار شد، دستور العمل جدید زندگی را برای جهان به ارمغان آورد. اما امروز پسامدرن ها از عوارض منفی مدرنیسم سخن می گوید و جهان کنونی عرصه منازعات فکری این دو دیدگاه شده است. در این فصل در ابتدا به بررسی مفهوم واژه مدرنیته، علل و عوامل شکل گیری مدرنیته، ویژگی های مدرنیته، مفهوم پست مدرن، ویژگی های پست مدرن و ... پرداخته می شود.

۲-۲ معنی و مفهوم واژه مدرنیته

«واژه مدرنیته از واژه (modernity) از مدرن می آید که خود از واژه لاتینی modernus مشتق گردیده است. این واژه از ریشه modo به معنای هم اکنون، هم الان، و این اواخر بر گرفته شده است. به طور کلی، در هر زمانی ممکن است امور نو و جدید در مقابل امور کهنه و قدیمی، مدرن نامیده شوند. چنانچه در قرون وسطی، دوران مسیحیت را، در مقابل دوران پیش از مسیحیت و گاه دوره آباء کلیسا، modernus می نامیدند، به معنای هم اکنون و در برابر antiquus به معنای قدیم و عتیق.» (پازوکی، ۱۳۷۹، ۱۷۲). «امروزه، واژه مدرن چنان تکثر معنایی پیدا کرده که فهم معنای آن دشوار است. کاربرد این واژه در حوزه های مختلف فکری، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و تلقی های مختلفی که از آن حاصل شده به ابهام آن افزوده است تا آنجا که بسیاری، تعریف مدرنیته را دشوار و حتی ناممکن دانسته اند. با وجود این، اندیشمندان بسیاری، به ویژه در دو قرن اخیر، سعی کرده اند تعریف تامی از این پدیده ارائه دهند. بنا بر اغلب این تعاریف، مدرنیته، فرایندی تاریخی، اجتماعی و یا فرهنگی است، اما بیش از هر چیز، مدرنیته را باید پدیده های فلسفی، به معنای نگرشی متفاوت به وجود و موجود دانست، چرا که انسان مدرن نگرش جدیدی به هستی یافته است که در پرتو آن، خود، عالم و خدای عالم را به نحو دیگری می بیند.» (همان، ۱۷۳). «به تعبیر پیتر آربورن» ایده مدرنیته بیانگر تازگی، بداعت و نو بودن زمان حال به عنوان گسست یا انقطاع از گذشته و ورود به آینده های سریعاً در حال ظهور و در عین حال نامطمئن و ناپایدار است.» به نظر آنتونی گیدنز جامعه شناس